

**TOPRAK MAHSULLERİ OFİSİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ**

**2020 YILI
KURU ÜZÜM SEKTÖR
RAPORU**

ANKARA

2021

İÇİNDEKİLER	Sayfa
1. ÜRETİM	2
1.1. Dünya Üretimi.....	2
1.2 Türkiye Üretimi.....	2
2. İHRACAT	3
2.1. Dünya İhracatı	3
2.1. Türkiye İhracatı	4
3. TÜKETİM.....	6
3.1. Dünya ve Türkiye’de Tüketim	6
4. TMO’NUN KURU ÜZÜM SEKTÖRÜ İÇİNDEKİ YERİ.....	6
5. ÖNEMLİ KURU ÜZÜM ÜRETİCİSİ ÜLKELER VE İZLEDİKLERİ POLİTİKALAR	7
6. KURU ÜZÜM SEKTÖR SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ	7

1.ÜRETİM

1.1. Dünya Üretimi

Ülkemiz dünyanın en büyük çekirdeksiz kuru üzüm üreticisi ve ihracatçısıdır. Türkiye'nin dünya ticaretine konu olan ve ihracatta büyük öneme sahip ürün, çekirdeksiz ve özellikle Sultani tip kuru üzümleridir. Ülkemiz, dünyada önemli bağıcı ülkeler arasında yer alması ve bağıcılık için farklı ve uygun yetiştirme alanlarına sahip olmasına rağmen, dünya piyasalarında sadece kuru üzüm (sultani çekirdeksiz) ile tanınmakta, sofralık üzüm dışı ticareti üretimin ancak küçük bir bölümünü oluşturmaktadır.

Ülkemizde üretilen üzümün yaklaşık %60'ı çekirdekli, %40'ı ise çekirdeksiz üzümden oluşmaktadır.

Çekirdeksiz kuru üzüm üretiminde iklim koşullarına bağılı olarak zaman zaman büyük azalmalar veya artışlar yaşanabilmektedir. Dünya çekirdeksiz kuru üzüm rekoltesi 5 yıllık ortalaması 1 milyon 327 bin ton civarındadır. Ülkemiz dünya ortalama rekoltenin %20'sine tekabül eden 260-300 bin tonluk üretim ile dünyada oldukça büyük bir paya sahiptir.

Tablo 1: Dünya Kuru Üzüm Üretimi (Ton)

Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020	Ortalama
Türkiye	313.000	310.000	261.000	305.000	261.000	290.000
ABD	243.000	215.000	226.000	225.000	243.000	230.400
İran	200.000	125.000	170.000	170.000	170.000	167.000
Çin	130.000	130.000	170.000	180.000	170.000	156.000
Şili	60.000	60.000	60.000	65.000	60.000	61.000
G. Amerika	78.000	95.000	99.500	109.000	99.500	96.200
Arjantin	18.000	35.000	39.500	44.000	39.500	35.200
Diğer	236.000	248.000	252.000	195.000	284.450	243.090
Toplam	1.278.000	1.218.000	1.278.000	1.293.000	1.327.450	1.278.890

Kaynak: INC

1.2. Türkiye Üretimi

Ülkemizde 2 milyon 218 bin tonu sofralık, 1 milyon 535 bin tonu kurutmalık (346 bin ton çekirdekli-1 milyon 188 bin ton çekirdeksiz üzüm) ve 456 bin tonu şaraplık olmak üzere toplam 4 milyon 200 bin ton üzüm üretimi gerçekleşmiştir (TÜİK 2021).

Ülkemizde çekirdeksiz kuru üzüm üretimi, Ege Bölgesi'nde yer alan Manisa, Turgutlu, Salihli, Akhisar, Menemen, Kemalpaşa, Çal ve Çivril'de yoğunlaşmıştır. Üretim miktarı Manisa'da %87, İzmir'de %9 ve Denizli'de %4 civarındadır.

Tablo 2: Türkiye Son Beş Yıllık Üzüm Üretim ve Ekilişi

Yıllar	Alan (Dekar)	Üretim (Ton)			
		Sofralık	Kurutulmuş	Şaraplık	Toplam
2016	4.352.269	1.990.604	1.536.862	472.534	4.000.000
2017	4.169.068	2.109.000	1.603.000	488.000	4.200.000
2018	4.170.410	1.945.262	1.524.091	463.647	3.933.000
2019	4.054.387	2.050.000	1.599.000	451.000	4.100.000
2020	4.009.979	2.218.056	1.534.499	456.353	4.208.908

Kaynak: TÜİK

Tablo 3: İl Bazında Çekirdeksiz Kurutulmuş Üzüm (Üretim, Verim ve Alan Değerleri)

Yıllar	2016			2017			2018			2019			2020		
	Üretim (Ton)	Dikim Alanı (Da)	Verim (Kg/Da)	Üretim (Ton)	Dikim Alanı (Da)	Verim (Kg/Da)	Üretim (Ton)	Dikim Alanı (Da)	Verim (Kg/Da)	Üretim (Ton)	Dikim Alanı (Da)	Verim (Kg/Da)	Üretim (Ton)	Dikim Alanı (Da)	Verim (Kg/Da)
Denizli	66.598	74.404	895	77.092	74.361	1.037	37.656	68.258	552	63.992	66.518	962	49.389	62.798	786
Manisa	966.450	594.805	1.625	1.083.710	605.959	1.788	912.190	615.721	1.481	1.093.400	619.131	1.766	1.065.263	628.573	1.695
İzmir	103.11	52.086	1.980	77.119	52.086	1.481	95.056	52.086	1.826	71.321	51.866	1.375	72.116	47.526	1.517

Kaynak: TÜİK

Tablo 4: Türkiye Çekirdeksiz Kuru Üzüm Ekilişi, Üretim, Verim, Tüketim (TÜİK)

Yıllar	Bağ Alanları (Ha)	Üretim (Ton)	Verim (Kg/Da)	Yurt içi Kullanım (Ton)
2016	72,861	285	392	50
2017	73,593	310	421	50
2018	73,878	262	354	40
2019	74,01	305	413	40
2020	74,141	261	365	40

Kaynak: TÜİK

2. İHRACAT

2.1. Dünya İhracatı

Dünya çekirdeksiz kuru üzüm ihracatında ülkemiz ilk sırada yer almakta olup ülkemizi ABD izlemektedir.

Uluslararası çekirdeksiz kuru üzüm ticaretinin yarısından fazlası Avrupa ülkelerine yapılmaktadır. Türkiye ihracatının yaklaşık %85'i, ABD ihracatının %50'si ve İran ihracatının da %35'i Avrupa ülkelerine yapılmaktadır. Bu nedenle Avrupa ülkeleri önemli bir çekirdeksiz kuru üzüm pazarı durumundadır. Türkiye bütün Avrupa ülkelerine üzüm ihraç ederken, ABD'nin ihracatı İngiltere, Almanya, Hollanda ve Kuzey Avrupa ülkelerinde yoğunlaşmaktadır.

Diğer önemli bir ihracatçı ülke olan İran, dış satışlarını ağırlıklı olarak Doğu Avrupa ülkelerine yapmaktadır. İran; Orta ve Batı Avrupa ülke pazarlarına ürün kalitesinin düşüklüğü ve tüketici alışkanlıkları nedeniyle girememekte, coğrafi yakınlığı dolayısıyla Arap ülkelerine, fiyat düşüklüğü nedeniyle de Doğu Avrupa ülkelerine ürününü pazarlayabilmektedir.

Uluslararası çekirdeksiz kuru üzüm ticaretinde, ekonomik olarak gelişmiş Orta ve Batı Avrupa ülkeleri ile Japonya'da tüketim alışkanlıkları ve kalite, Doğu Avrupa ülkelerinde ise çoğunlukla fiyat faktörü rol oynamaktadır.

Tablo 5: Dünya Kuru Üzüm İhracatı (Ton)

Ülkeler	2015	2016	2017	2018	2019	Ortalama
Türkiye	220.925	237.532	265.095	275.087	267.231	253.174
ABD	114.226	114.012	122.760	82.360	75.507	101.773
İran	75.558	77.316	73.881	49.437	75.935	70.425
Şili	59.883	53.241	49.266	61.159	64.734	57.657
G. Afrika	42.069	46.525	48.807	61.159	47.426	49.197
Arjantin	29.733	34.401	27.419	41.243	35.053	33.570
Diğer	171.529	194.949	146.039	257.095	293.711	212.665
Toplam	713.923	757.976	733.267	827.540	859.597	778.461

Kaynak: INC

INC verilerine göre 2019 yılında dünya kuru üzüm ihracatı 860 bin ton olup 267 bin tonu Türkiye tarafından ihraç edilmiştir.

2.2. Türkiye İhracatı

Dünya kuru üzüm ihracatında ilk sırada yer alan Türkiye, 2019 yılında 520 milyon dolar karşılığında, yaklaşık 243 bin ton kuru üzüm ihracatı gerçekleştirmiştir (TÜİK 2019). Türkiye, kuru üzüm ihracatının %75-80'ini AB ülkelerine yapmaktadır. Bu ülkeler içerisinde de İngiltere, Almanya ve Hollanda en çok ihracatın yapıldığı ülkelerdir. Bu ülkelerden bazıları Türkiye'den ithal ettikleri kuru üzümlerin bir kısmını (Reeksport) yeniden ihraç ederek değerlendirme yoluna gittiği bilinmektedir.

Türkiye'nin kuru üzüm ihracatı 2000 yılında 201 bin ton iken 2019 yılında %20 artışla 243 bin tona yükseldiği görülmektedir (TÜİK). 2020 yılında 234 bin ton kuru üzüm karşılığında 463.267.847 \$ gelir elde edilmiştir (EİB).

Bugün Türkiye'de ihracata yönelik üzüm üretimi bakımından ilk sırayı çekirdeksiz üzüm almaktadır. Türkiye'de üzüm ihracatının % 95'ini sultani çekirdeksiz üzüm oluşturmaktadır. Türkiye İngiltere, Almanya, Hollanda, İtalya başta olmak üzere yaklaşık 120 ülkeye kuru üzüm ihracatı yapmaktadır.

Tablo 6: Ülkeler Bazında Türkiye Kuru Üzüm İhracatı (Ton)

Ülkeler	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20
İngiltere	62.701	67.639	70.117	72.857	72.605
Almanya	20.532	34.304	33.359	30.899	30.914
Hollanda	20.427	29.980	29.221	32.457	25.542
İtalya	17.372	21.212	20.530	19.425	18.889
Avustralya	12.650	16.294	17.667	16.551	16.963
Fransa	14.507	17.798	17.299	18.386	12.036
Belçika	7.451	10.906	10.169	9.673	6.569
Kanada	7.090	9.399	9.948	10.092	8.186
İspanya	6.615	6.716	6.538	8.164	8.853

Kaynak: Ege İhracatçı Birlikleri

Tablo 7: Üretim Döneminde Çekirdeksiz Kuru Üzüm İhracatı

Aylar	2018-19 Dönemi		2019-20 Dönemi				Ortalama İhracat Birim Fiyatları (\$/kg)	2020-21 Dönemi				Ortalama İhracat Birim Fiyatları (\$/kg)
	Miktar (Ton)	Değer (\$)	Miktar (Ton)	Değişim (%)	Değer (\$)	Değişim (%)		Miktar (Ton)	Değişim (%)	Değer (\$)	Değişim (%)	
Eylül	31.482	56.039.474	30.122	-4,32	62.122.606	10,86	2,06	21.318	-29,23	40.765.462	-34,38	1,91
Ekim	32.836	60.167.862	34.369	4,67	71.083.617	18,14	2,07	29.845	-13,16	57.162.222	-19,58	1,92
Kasım	28.583	55.219.742	24.744	-13,43	52.095.938	-5,66	2,11	26.861	8,56	51.384.241	-1,37	1,91
Aralık	21.027	41.490.099	16.023	-23,80	34.460.372	-16,94	2,15	13.699	-14,50	26.373.715	-23,47	1,93
Ocak	18.847	39.679.152	17.046	-9,56	35.759.575	-9,88	2,1	14.213	-16,62	28.053.998	-21,55	1,97
Şubat	20.898	44.723.305	16.541	-20,85	34.431.908	-23,01	2,08	15.343	-7,24	30.770.021	-10,64	2,01
Mart	18.230	39.495.065	26.138	43,38	52.632.291	33,26	2,01	17.374	-33,53	34.282.070	-34,86	1,97
Nisan	18.429	40.387.975	17.351	-5,85	35.258.380	-12,70	2,03	16.054	-7,47	31.286.863	-11,26	1,95
Mayıs	19.648	44.212.329	13.488	-31,35	27.531.160	-37,73	2,04	12.054	-10,63	23.210.652	-15,69	1,93
Haziran	11.693	26.208.524	15.984	36,70	32.343.918	23,41	2,02					
Temmuz	17.342	38.647.749	20.057	15,66	39.673.723	2,65	1,98					
Ağustos	13.557	30.461.248	15.305	12,89	29.951.253	-1,67	1,96					
TOPLAM	252.571	516.732.524	247.167	-2,14	507.344.742	-1,82	2,05	166.761		323.289.243		1,94

Kaynak: Ege İhracatçı Birlikleri

Tablo 8: Dünya ve Türkiye Borsa Fiyatları

Yıllar	Dünya Fiyatları (\$/Kg)	Türkiye Borsa Tescil Fiyatları (TL/Kg)
2016/17	1.8	3.95
2017/18	1.65	5.20
2018/19	2.04	9.20
2019/20	2.07	10.00
2020/21	2.06	12.00

Kaynak: İzmir Ticaret Borsası

3.TÜKETİM

3.1. Dünya ve Türkiye’de Tüketim

Tüm dünyada üretilen çekirdeksiz kuru üzümün yaklaşık %70-75’i uluslararası ticarete konu olmakta, kalan kısmı üretici ülkelerin kendi iç piyasalarında tüketilmektedir. Üretici ülkelerin iç tüketimleri 250-350 bin ton civarında seyretmektedir.

Tablo 9: Dünya Üzüm Üretim-Tüketim-İhracat (Ton)

Yıllar	Üretim	Tüketim	İhracat
2016	1.278.000	1.343.540	757.976
2017	1.218.000	1.224.241	733.267
2018	1.278.700	1.268.977	827.540
2019	1.293.000	1.460.000	859.597
2020	1.237.160	1.354.560	-

Kaynak: INC

Uluslararası ticarete konu olan 750-850 bin ton, iç tüketimlerinin eklenmesiyle toplam dünya çekirdeksiz kuru üzüm tüketimi 1.200-1.300 bin ton seviyelerinde gerçekleşmektedir.

Türkiye’de üretilen üzümler, çoğunlukla kuru ve yaş olarak tüketilmekle birlikte, bir miktar üzüm de pekmez, bulama, pestil, lokum gibi formlarda doğrudan veya sirke ile içki yapımında kullanıldığı gibi dolaylı olarak sanayi tarafından da değerlendirilmektedir. Türkiye’deki üzüm tüketimi, üretimin, sofralık, şaraplık veya kurutmalık olmasına göre farklılık göstermektedir. Sofralık ve şaraplık üzüm üretiminin yurt içi talebi ancak karşılıyor olması sebebiyle, tüketimin büyük bölümü yurt içinde gerçekleştirilmekte ancak küçük bir bölümü ihracata konu olmaktadır. Kuru üzümde ise ağırlık ihracattadır. Protein ve karbonhidrat kaynağı olan kuru üzüm, içeriğindeki demir, fosfat, kalsiyum ve diğer mineral maddeler ile A, B1, B2, B6, C vitaminlerinden dolayı, dünyada gittikçe artan oranlarda talep görmektedir. Özellikle gelişmiş ülkelerde, sağlıklı gıda tüketimi konusundaki bilincin yüksek olması beslenme alışkanlıklarında bu tip ürünlerin daha fazla yer almasına sebep olmaktadır. Kuru üzüm, gelecek yıllarda, dünya organik gıda pazarından daha büyük paylar alabilecek bir üründür.

Ülkemizin çekirdeksiz kuru üzüm iç tüketim miktarı ise 35-50 bin ton seviyesindedir. 2017/2018 dönemi iç tüketim miktarı 40 bin ton seviyesinde gerçekleşmiştir. Bu yönüyle, toplam üretimimizin sadece %10-%15’lik kısmı iç tüketimize ayrılmaktadır.

Yıllık ortalama toplam çekirdeksiz kuru üzüm ihracatımız 260 bin ton, tüketimimiz ise 40 bin ton civarındadır.

Ülkemiz genelinde halkımızın kuru üzüm tüketim alışkanlıklarının artırılması amacıyla stoklarımızda bulunan kuru üzümler satış noktalarımızda 500 gr’lık paketler halinde halkımıza sunulmuştur.

4.TMO’NUN KURU ÜZÜM SEKTÖRÜ İÇİNDEKİ YERİ

2017 yılında piyasada kuru üzüm fiyatlarının düşmesi nedeniyle TMO’nun 9 kalite kuru üzümü 4,00 TL/Kg fiyatla üreticilerden alacağını Bakanımız Sayın Dr. Bekir Pakdemirli tarafından 12 Eylül 2017 tarihinde açıklanmıştır.

18 Eylül 2017’de 6 noktada ve Salihli ile İzmir Ticaret Borsalarında alımlara başlanmıştır. TMO’nun alımlara başlamasının ardından fiyatlar 4,30 TL/Kg seviyesine çıkmış olup kuru üzüm alımımız 1 Kasım 2017 tarihi itibarıyla sona ermiştir.

Mayıs 2018’de borsada 9 kalite kuru üzümün kg fiyatı 6,5 TL’yi görmüştür.

2 Eylül 2019’da Bakanımız Sayın Dr. Bekir PAKDEMİRLİ tarafından 9 kalite çekirdeksiz kuru üzüm için 10,00 TL/Kg alım fiyatı açıklanmış olup TMO çekirdeksiz kuru üzüm alımlarına 10 Eylül’de başlamıştır. TARIŞ 2 Eylül’de 9 kalite çekirdeksiz kuru üzüm için 10,75 TL/Kg alım fiyatı açıklamıştır.

Mayıs 2019’da borsada 9 kalite kuru üzümün kg fiyatı 10 TL civarında gerçekleşmiştir. TARIŞ Üzüm Birliği ile protokol 24 Eylül 2019 tarihinde düzenlenerek TARIŞ aracılığıyla alım yapılmaya başlanmıştır. TMO çekirdeksiz kuru üzüm alımları 31 Aralık 2019 tarihinde sona ermiştir. 1.648 üreticiden 11.605 ton alım yapılmıştır.

TARIŞ tarafından hâlihazırdaki 5.000 tonluk kuru üzüm deposu için lisanslı depoculuk kapsamında lisans alınmasına yönelik çalışmalar devam etmektedir. 2019 yılı çekirdeksiz kuru üzüm stoklarımızın tamamı satılarak tasfiye edilmiştir.

2020 yılında TMO’nun 9 kalite kuru üzümü 12,50 TL/Kg fiyatla üreticilerden alacağı Bakanımız Sayın Dr. Bekir PAKDEMİRLİ tarafından 27 Ağustos 2020 tarihinde açıklanmıştır. 2020 yılında 5.105 üreticiden 61.923 ton kuru üzüm alımı yapılmıştır.

5.ÖNEMLİ KURU ÜZÜM ÜRETİCİSİ ÜLKELER VE İZLEDİKLERİ POLİTİKALAR

ABD, üretimde olduğu gibi tüketimde de önemli yere sahiptir. Toplam çekirdeksiz kuru üzüm üretiminin 2/3’ünü iç piyasasında tüketmekte, kalan 1/3’ünü ihraç etmektedir. Bu nedenle, ABD çekirdeksiz kuru üzümde üreticisinin yanı sıra tüketicisini de korumayı hedefleyen dengeli bir destekleme politikası uygulamaktadır.

6.KURU ÜZÜM SEKTÖR SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Üretilen ürünün yaklaşık %85’inin ihracata konu olması sonucunda dünya ticaretinin yarısına yakınına sahip olduğumuz ve yıllık 400-500 milyon dolar döviz geliri ile en önemli ihraç ürünlerimiz içinde yer alan çekirdeksiz kuru üzümün, tarım ve ticaretinin geliştirilmesi ve sektörün sorunlarının giderilmesi ülkemiz için oldukça önemlidir.

Rekoltenin yüksek olduğu dönemlerde fiyat düşüşlerinin önüne geçilmesi veya kazanılmış ihracat pazarlarının korunabilmesi amacıyla; kalitenin bozulduğu yıllarda kullanılmak üzere, gereken miktarda ürünün piyasadaki çekilip depolanması için bir stok kurumunun oluşturulması gerekmektedir. Bu sektörde lisanslı depoculuğun geliştirilmesi, çekirdeksiz kuru üzüm arzının azaltılması amacıyla yaş üzüm ihracatının geliştirilmesi için çalışmalar yapılması gerekmektedir.

İhracat pazarlarının geliştirilmesi ve artırılması, ürünün rekabet gücünün, iç tüketimin artırılması ve yeni tüketim alanları yaratılması gibi amaçlarla bir “Üzüm Tanıtım Grubu”nun oluşturulması, bağ alanlarındaki genişlemenin sofralık üzüm, kuş üzümü, bandırmasız üzüm ve organik üzüm üretimine yönlendirilmesi, yaşanan sorunların giderilmesi açısından uygun olacaktır.

Bunun yanı sıra, üzümlerin olumsuz koşullarda kurutulması sonucu ürüne toz, toprak karışımı yaşanması temizlik sorununa yol açmaktadır. Ayrıca ürüne katılan hormonların getirdiği kalıntı sorunu, bağlarda üzüm zararlılarına karşı yapılan yanlış, bilinçsiz ilaçlama sonucu ürünlerde ilaç kalıntısı görülmektedir. Bu gibi hususlar ürünün kalite ve güvenilirliğini azaltmakta olup zaman zaman ülkemizden ihraç edilen ürünlerin denetimler sonucunda geri gönderilmesine neden olmaktadır.

19 Ocak 2016 tarihli ve 2016/60 sayılı Avrupa Birliği mevzuatına göre; üzümde zararlı mücadelesinde kullanılan “Chlorpyrifos” aktif maddesinin 0,5 ppm düzeyinde olan MRL değeri 0,01 ppm seviyesine düşürülmesine karar verilmiştir. Söz konusu uygulamanın ise 10 Ağustos 2016 tarihinden itibaren geçerli olacağı bildirilmiştir. Avrupa Birliği tarafından alınan karar, % 90’ı Avrupa Birliğine ye ülkelere ihraç edilen kuru üzüm sektörünü fazlasıyla olumsuz etkilemiş, ekirdeksiz kuru üzüm fiyatlarını 5,05 TL/Kg seviyesinden 2016 yılı Mayıs ayı başı itibarıyla 3,20 TL/Kg seviyesine kadar dşrmştir. Bu durum ülkemizdeki tüm üzüm üreticilerinin ve sektörün zarara uğramasına yol açmıştır.

Avrupa Birliği’nin kontrol sıklığını artıracaağı kuru zmde Okratoksin-A (OTA) sorunu, iyi tarım uygulamalarıyla aşılabileceği düşünülmektedir.

Bu gibi sebepler ekirdeksiz kuru üzümde en büyük üretici olmak, ülke ekonomisinin kazanabilmesi ve sektördeki tüm katılımcıların, üretim ve pazarlamadaki payının karşılığını alabilmesi açısından tek başına yeterli değildir. Ürünün elverişli şartlarda kaliteli olarak üretilmesi, sağlıklı koşullarda depolanması, Avrupa’da ve ülkemizde gelişen tüketiciler bilincine paralel olarak zirai ilaç kullanımında daha bilinçli hareket edilmesi ve üründe kalıtım sorunu oluşturan girdilerin (içinde ağır metal iyonu bulunan kimyevi gübreler gibi) kullanımının engellenmesi sektörün gelişimi için önemle üzerinde durulması gereken hususlardır.